

УДК 343

DOI <https://doi.org/0.32837/yuv.v0i2.2330>**О. Ковальова,**

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В МЕЖАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Зарубіжні держави завжди мали позитивний досвід у сфері інформаційного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень, що пояснюється їх прогресивним підходом до кримінальної процесуальної політики. На сьогоднішній день зарубіжні країни мають достатньою кількістю техніки, необхідної для здійснення своєчасної пошукової та аналітичної слідчо-розшукової діяльності. Таким чином, виходячи із вказаного, вважаємо за доцільне зупинитись на цьому питанні більш детально з метою виокремлення найбільш сучасних підходів до інформаційного забезпечення досудового розслідування суспільно небезпечних діянь з метою імплементації позитивного досвіду в українську кримінальну процесуальну діяльність.

В загальному розумінні можна виділити низку стандартів, на яких будується система інформаційного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень, котрі є універсальними та об'єднують більшість зарубіжних країн: 1) тотальна діджиталізація доказової інформації як спосіб забезпечення регулярного та швидкого доступу та пошуку необхідних даних; 2) компіляція кібердоступності доказової інформації для спеціально уповноважених суб'єктів її використання та максимального захисту від несанкціонованого

доступу сторонніх осіб; 3) створення та удосконалення технічного масиву, необхідного для пошуку, виявлення та вилучення речових доказів та їх наступного збереження; 4) превалювання електронного документообігу (у т.ч. – електронного кримінального провадження) над паперовим; 5) удосконалення рівня взаємодії між підрозділами в межах правоохоронних органів; обмін досвідом із зарубіжними колегами. Враховуючи актуальність та своєчасність запропонованих стандартів, пропонуємо зупинитись більш детально на превалюванні електронного документообігу (у т.ч. – електронного кримінального провадження) над паперовим.

«У межах реформування органів прокуратури і кримінальної юстиції ще у 2014 році за підтримки Антикорупційної ініціативи ЄС (EUACI), розпочався проєкт електронного кримінального провадження. Цей проєкт був важливим елементом розвитку та реформування органів прокуратури і сфери кримінальної юстиції України. Країни Європейського Союзу вже давно й успішно запроваджують сучасні електронні системи у багатьох напрямках – від публічних фінансів до сфери обслуговування. Пілот проєкту передбачав інтеграцію e-Case із системами судових органів та Єдиним реєстром судових органів розслідувань. Інструмент електронного криміналь-

ного провадження використовується у Великобританії, США, Канаді, Саудівській Аравії, Південній Кореї тощо. Зокрема, країни ЄС одними з перших розпочали розроблення своїх систем e-Case ще на початку 2000-х, а нині вже мають у своєму розпорядженні величезну і досконалу електронну базу даних. Як приклад європейської моделі електронних кримінальних проваджень можна розглянути механізм функціонування e-Case Managements System Чеської Республіки та Integratuotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos (IBPS) Литовської Республіки» [1]. Варто звернути увагу на те, що з 24 лютого 2022 року наша держава знаходиться в умовах воєнного стану, що позначається на низці соціальних та правових інститутів. Не є виключенням і кримінальний процес, особливо в частині інформаційного забезпечення досудового розслідування. Останнє пояснюється низкою об'єктивних факторів, серед яких необхідно виділити: 1) відсутність можливості доступу до інформації, розміщеної на носіях в зоні проведення активних бойових дій; 2) відсутність можливості регулярного доступу до електронних баз даних та реєстрів; 3) відсутність можливості своєчасно оновлювати наявну інформацію; 4) загальну неможливість в окремих випадках та на окремих територіях невідкладно проводити слідчі дії тощо. Вказане набуває особливої актуальності в частині захисту прав людини в межах досудового розслідування.

«Відповідно до Закону України від 3 березня 2022 року № 2111-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану» чинний Кримінальний процесуальний кодекс України було доповнено ст. 615 «Особливий режим досудового розслідування та продов-

ження строків тримання під вартою під час судового провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України». Так, відповідно до вказаної норми, у разі введення в Україні або окремих її місцевостях (адміністративній території) воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України та якщо: відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова; відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості, а процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин... 3) відсутня об'єктивна можливість звернення до суду з обвинувальним актом – строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати. До зупинення досудового розслідування прокурор зобов'язаний вирішити питання про продовження строку тримання під вартою» [2]. Виходячи з викладених положень, можна підсумувати, що законодавцем, теоретично, вирішується виключно проблема процесуального порядку виконання сторонами кримінального провадження своїх обов'яз-

ків в межах досудового розслідування. Зупинення та продовження строків досудового розслідування, несвоєчасне проведення слідчих дій порушує встановлене міжнародним законодавством право на своєчасний розгляд справи (в ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод вказано, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [3]). Норма не передбачає жодних виключень з цього правила, що підтверджує встановлення інтересів людини пріоритетом у будь-якому випадку. Також поза увагою залишилися проблеми визначення порядку відновлення матеріалів втрачених проваджень, а також безпосереднього удосконалення механізму використання електронних комунікацій та інших технічних засобів, котрі процесуально дозволені для використання під час проведення досудового розслідування. У зв'язку із цим, на нашу думку, в Україні в сучасних умовах доцільним, все ж таки, є передбачення можливості ведення паперового кримінального провадження із наступним перенесенням на електронні носії. Окрему увагу необхідно приділити забезпеченню безперервної роботи судових експертів, своєчасного проведення ними досліджень та надання висновків. Процесуально урегульованими мають стати і питання внесення інформації до криміналістичних обліків, котрі, без перебільшення, часто складають лівову частку інформації, необхідної для прийняття рішення про кримінальному провадженню.

«Також, з урахуванням європейського досвіду е-провадження можна стверджувати про доцільність створення в Генеральній прокуратурі

України відділу, на який покладатиметься забезпечення належної організації роботи органів прокуратури щодо: удосконалення ЕКП; розроблення нормативно-правових актів, наказів та інших організаційно-розпорядчих документів із вказаних питань; організації роботи щодо захисту персональних даних в інформаційній системі ЕКП; встановлення контролю за виконанням структурними підрозділами Генеральної прокуратури України та регіональними прокуратурами нормативно-правових актів, організаційно-розпорядчих документів з питань ведення ЕКП; взаємодії з органами досудового розслідування та Державною судовою адміністрацією України; взаємодії з правоохоронними та судовими установами Європейського Союзу з питань взаємного обміну даними. Отже, можемо відзначити актуальність досвіду країн ЄС для формування вітчизняного електронного кримінального провадження. Впровадження системи електронного кримінального провадження в Україні дало би змогу значно зменшити паперовий документообіг, а також широко використовувати спеціальні алгоритми для прийняття процесуальних рішень; оптимізувати процеси управління, передбачити уникнення більшості виїзних перевірок регіональних і місцевих прокуратур з боку прокуратури вищого рівня та, як наслідок, скоротити грошові витрати та час. Online доступність усієї необхідної документації не лише слугуватиме інструментом об'єктивної та неупередженої оцінки ефективності роботи слідчих органів і прокуратури, а й сприятиме покращенню їх координації» [1]. Це також сприятиме удосконаленню ведення документообігу в межах досудового розслідування, тим більше – в особливих умовах.

«Так, наприклад, електронне кримінальне провадження у Чехії функціонує на основі чеської моделі e-Case Managements System (що введена

в дію у 2006 році). Там уповноважені поліцейські, які здійснюють розслідування усіх злочинів» [4], «можуть в онлайн-режимі стежити за всіма справами, які знаходяться у відділі, бачити процес виконання всіх поставлених ними або прокурорами завдань. На відміну від України (яка працює через мережу Internet, що дає змогу увійти до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань з будь-якого комп'ютера), електронне кримінальне провадження функціонує за допомогою мережі Internet (закритої для зовнішніх користувачів локальної мережі)» [5, с. 114]. «Доступ до системи у Чехії обмежується категоріями: «територія – край – республіка». 14 країв мають 20 центрів (серверів) зберігання інформації. Натомість в Україні – це один сервер, який адмініструється Генеральною Прокуратурою України, що уніфікує обмін даними по всій території країни в режимі реального часу. Чеська Республіка у своїй системі позитивними визначає: усунення адміністративного навантаження, швидкий обмін даними (частково дані з системи автоматично спрямовуються до електронних систем Інтерполу, Європолу тощо), зменшення обсягу паперового документообігу. Всі працівники мають різні повноваження доступу, персональні паролі та логіни. Електронна система розподіляє документи на первинні та вторинні» [1]. Таким чином, можна підсумувати, що на сьогоднішній день, з метою удосконалення інформаційного забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану, законодавцю необхідно вирішити такі завдання: 1) налагодити процес взаємодії між сторонами кримінального провадження з метою своєчасного обміну інформацією, необхідною для встановлення істини; 2) передбачити факультативні способи ведення реєстрів та захисту інформації, котра в них розміщена, з метою захисту останньої від несанкціонованого втручання; 3) забезпечити безперебійну

роботу криміналістичних обліків; 4) забезпечити своєчасне вирішення кадрових питань.

«У Литовській Республіці досудове слідство проводиться посадовими особами установ досудового слідства (поліція; Служба охорони державних кордонів; Служба спеціального розслідування; Військова поліція; Служба розслідування фінансових злочинів; Митний департамент; Департамент протипожежної та рятувальної служби; капітани морських суден; Департамент в'язнів). Організовує та очолює досудове слідство прокурор. Електронна система Integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos (IBPS) працює з 2016 року. Електронне кримінальне провадження Литовської Республіки передбачає систему захисту у вигляді е-пропуску, що забезпечує можливість пройти на робоче місце, після чого надається доступ до IBPS. Електронні процесуальні документи, що складаються і подаються до IBPS, мають бути підписані безпечним електронним підписом, вони мають таку саму юридичну силу, як і підпис на паперових документах, та можуть бути використані як доказ у суді. Керівником IBPS є Міністерство внутрішніх справ Литовської Республіки (в Україні – Генеральна Прокуратура України). До IBPS інтегровано 20 інформаційних (реєстраційних) систем Литовської Республіки, серед яких: Реєстр подій, що реєструються поліцією; Відомчий реєстр злочинів; Реєстр підозрюваних, обвинувачуваних і засуджених осіб; Реєстр жителів Литовської Республіки; Реєстр актів арешту майна; Реєстр даних ДНК та інші. Система надає можливість обміну даними між компонентами IBPS і реєстрами компонентів IBPS та інформаційних систем; здійснює функції пошуку, створення, перегляду документів; призначена для формування звітів щодо досудового розслідування, процесу розслідування, про злочини тощо);

включає функції, пов'язані з виконанням досудового розслідування, і призначена для посадових осіб, які проводять досудове розслідування; включає функції, пов'язані з контролем (наглядом) за процесом досудового розслідування (призначена для прокурорів та інших уповноважених співробітників); включає функції, пов'язані з діями судді під час досудового розслідування (призначена для суддів та інших уповноважених співробітників)» [1]. Отже, вказане дозволяє підсумувати, що в країні існує налагоджена платформа для інтегрування нових систем у вже існуючі, а також створення між ними тісних взаємозв'язків та взаємозалежностей.

«Після реєстрації кримінального провадження автоматично присвоюється номер досудового розслідування (як в українському ЄРДР), дані, зібрані під час розгляду повідомлення про злочинні діяння, переносяться в заведену справу досудового розслідування. Електронним документам присвоюється VAR-код, під час сканування якого кримінальне провадження в системі автоматично ідентифікується. Учасникам досудового слідства слідчий, прокурор та суддя надають процесуальні документи за допомогою засобів електронного зв'язку – на публічно оголошену або вказану адресу електронної пошти. Під час закриття кримінального провадження всі документи досудового розслідування формуються у так званій е-коробці, яка «закривається та опечатується» в е-форматі підписом слідчого або прокурора» [1]. Таким чином, вказаний підхід дозволяє спростити ведення електронного документообігу та захистити наявну інформацію від несанкціонованого доступу сторонніх осіб.

Отже, вивчення досвіду зарубіжних країн надало нам можливість констатувати превалювання технічних засобів інформаційного забезпечення досудового розслідування. В загальному розумінні можна виділити низку

стандартів, на яких будується система інформаційного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень, котрі є універсальними та об'єднують більшість зарубіжних країн: 1) тотальна діджиталізація доказової інформації як спосіб забезпечення регулярного та швидкого доступу та пошуку необхідних даних; 2) компіляція кібердоступності доказової інформації для спеціально уповноважених суб'єктів її використання та максимального захисту від несанкціонованого доступу сторонніх осіб; 3) створення та удосконалення технічного масиву, необхідного для пошуку, виявлення та вилучення речових доказів та їх наступного збереження; 4) превалювання електронного документообігу (у т.ч. – електронного кримінального провадження) над паперовим; 5) удосконалення рівня взаємодії між підрозділами в межах правоохоронних органів; обмін досвідом із зарубіжними колегами. З метою удосконалення інформаційного забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану, законодавцю необхідно вирішити такі завдання: 1) налагодити процес взаємодії між сторонами кримінального провадження з метою своєчасного обміну інформацією, необхідною для встановлення істини; 2) передбачити факультативні способи ведення реєстрів та захисту інформації, котра в них розміщена, з метою захисту останньої від несанкціонованого втручання; 3) забезпечити безперерйну роботу криміналістичних обліків; 4) забезпечити своєчасне вирішення кадрових питань.

В статті розглядається досвід зарубіжних країн із ведення електронного документообігу в межах інформаційного забезпечення досудового розслідування. Вказується, що в загальному розумінні можна виділити низку стандартів, на яких будується система інформаційного забезпечення досудового

розслідування кримінальних правопорушень, котрі є універсальними та об'єднують більшість зарубіжних країн: 1) тотальна діджиталізація доказової інформації як спосіб забезпечення регулярного та швидкого доступу та пошуку необхідних даних; 2) компіляція кібердоступності доказової інформації для спеціально уповноважених суб'єктів її використання та максимального захисту від несанкціонованого доступу сторонніх осіб; 3) створення та удосконалення технічного масиву, необхідного для пошуку, виявлення та вилучення речових доказів та їх наступного збереження; 4) превалювання електронного документообігу (у т.ч. – електронного кримінального провадження) над паперовим; 5) удосконалення рівня взаємодії між підрозділами в межах правоохоронних органів; обмін досвідом із зарубіжними колегами. Зазначено, що на сьогоднішній день, з метою удосконалення інформаційного забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану, законодавцю необхідно вирішити такі завдання: 1) налагодити процес взаємодії між сторонами кримінального провадження з метою своєчасного обміну інформацією, необхідною для встановлення істини; 2) передбачити факультативні способи ведення реєстрів та захисту інформації, котра в них розміщена, з метою захисту останньої від несанкціонованого втручання; 3) забезпечити безперебійну роботу криміналістичних обліків; 4) забезпечити своєчасне вирішення кадрових питань. Автор акцентує увагу на тому, що з 24 лютого 2022 року наша держава знаходиться в умовах воєнного стану, що позначається на низці соціальних та правових інститутів. Не є виключенням і кримінальний процес, особливо в частині інформаційного забезпе-

чення досудового розслідування. Останнє пояснюється низкою об'єктивних факторів, серед яких необхідно виділити: 1) відсутність можливості доступу до інформації, розміщеної на носіях в зоні проведення активних бойових дій; 2) відсутність можливості регулярного доступу до електронних баз даних та реєстрів; 3) відсутність можливості своєчасно оновлювати наявну інформацію; 4) загальну неможливість в окремих випадках та на окремих територіях невідкладно проводити слідчі дії тощо. Вказане набуває особливої актуальності в частині захисту прав людини в межах досудового розслідування.

Ключові слова: досудове розслідування, інформаційне забезпечення, електронний документообіг, кримінальне правопорушення, кримінальне провадження, зарубіжний досвід.

Kovalova O. Electronic document circulation within the information security of pre-trial investigation: the experience of foreign countries

The article considers the experience of foreign countries in conducting electronic document management within the information support of pre-trial investigation. It is pointed out that in the general sense there are a number of standards on which the information support system of pre-trial investigation of criminal offenses is based, which are universal and unite most foreign countries: 1) total digitalization of evidence as a way to ensure regular; 2) compilation of cyber availability of evidence for specially authorized subjects of its use and maximum protection against unauthorized access by third parties; 3) creation and improvement of the technical array necessary for the search, detection and seizure of material evidence and their subsequent preservation; 4) prevalence of electronic document

management (including electronic criminal proceedings) over paper; 5) improving the level of interaction between units within law enforcement agencies; exchange of experience with foreign colleagues. It is noted that today, in order to improve the information support of pre-trial investigation in martial law, the legislator needs to solve the following tasks: 1) to establish a process of interaction between the parties to criminal proceedings in order to timely exchange information necessary to establish the truth; 2) provide for optional methods of maintaining registers and protection of information contained in them, in order to protect the latter from unauthorized interference; 3) to ensure the smooth operation of forensic records; 4) ensure timely resolution of personnel issues. The author emphasizes that since February 24, 2022, our country is under martial law, which affects a number of social and legal institutions. Criminal proceedings are no exception, especially in terms of information support of the pre-trial investigation. The latter is explained by a number of objective factors, among which it is necessary to highlight: 1) the lack of access to information posted on media in the area of active

hostilities; 2) lack of regular access to electronic databases and registers; 3) lack of opportunity to update available information in a timely manner; 4) general impossibility in some cases and in certain territories to immediately conduct investigative actions, etc. This is especially relevant in the protection of human rights in the pre-trial investigation.

Key words: pre-trial investigation, information support, electronic document management, criminal offense, criminal proceedings, foreign experience.

Література

1. Сіренко О. В., Короткова Є. О. Досвід упровадження системи електронного кримінального провадження в Україні та ЄС. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/87.pdf
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran387#n387>
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
4. Zákon o Policii České republiky: Zbkon ze dne 17.07.2008 č. 273/2008 Sb. ve zněnn. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>
5. Столітній А. В. Електронне кримінальне провадження у Литовській Республіці. URL: <http://www.chasopys-naru.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2018/stolitnij.pdf>

